

Oxf. 906/907

Izvleček:

ANKO, B.:

PERSPEKTIVE NAŠEGA RAZVOJA NA PODROČJU SPLOŠNO KORISTNIH FUNKCIJ GOZDA

Članek obravnava probleme razvoja okoljetvornih in kulturno pogojenih funkcij gozda. Ob spremembah v okolju in družbi postaja potreba po teh funkcijah vse večja, razlika med proglašanim in tem, kar se dogaja v praksi, pa velika. Manjka denarja, kadrov pa tudi programov na tem področju gozdarskega dela. Predlagani so najpomembnejši cilji, skupne in posebne naloge v izobraževanju, raziskovanju in praksi.

Abstract:

ANKO, B.:

PROSPECTS OF OUR DEVELOPMENT IN THE FIELD OF GENERALLY BENEFICIAL FOREST FUNCTIONS

The paper deals with the problems of development of environmental and culturally conditioned forest functions in Slovenia, YU. Due to the environmental and social changes the need of these functions has been growing steadily, while the difference between the proclaimed and actual attitudes toward these functions remains rather great. There is lack of funds, personnel, as well as of programs in this field of forest activities. Some most significant aims are suggested, along with joint and special tasks in the areas of education, research and practice.

*Doc. dr. BOŠTJAN ANKO, dipl. ing. gozd.
Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo
61000 Ljubljana, Večna pot 83, YU*

1. UVOD

Nihče več ne oporeka trditvi, da postajajo splošno koristne funkcije gozda vse pomembnejše. Vendar je razlika med teorijo (ali proglašenim) in tem, kar se dogaja v praksi, na tem področju zelo velika. Zdi se, da se v zaostrenih gospodarskih razmerah ta razlika celo povečuje. Ob številnih nejasnostih, nedorečenostih in nedoslednostih v teoriji in praksi pri delu s splošno koristnimi funkcijami se prav v takem položaju zdi, da je za to sorazmerno mlado področje gozdarskega delovanja izredno pomembno, da izdelava program razvoja in dela, saj bi bila potem prizadevanja za spoznanje in priznanje pomena splošno koristnih funkcij gozda bolj smotrna in uspešna.

2. DEFINICIJE

Funkcije gozda delimo v 4 skupine:

- proizvodne
- okoljetvorne
- kulturno pogojene
- socialne.

Splošno koristne funkcije gozda predstavljajo *okoljetvorne* in *kulturno pogojene* funkcije.

Okoljetvorne funkcije gozda (varovalna, hidrološka, klimatska, higiensko-zdravstvena) so bile priznane sicer kasneje kot proizvodne, vendar že zelo zgodaj. Med njihovimi uporabniki niso samo lastniki gozda, temveč vsi ljudje, katerih življenje je povezano s tovrstnim delovanjem gozdov; to se praviloma razteza čez meje gozda. Funkcije gozda, ki jih štejeemo v to skupino, delujejo po naravnih zakonih (predvsem) neživega okolja. Zaradi pestrosti njihovih vidikov so po naravi zelo različni tudi njihovi učinki in enote, v katerih jih izražamo ali skušamo vrednotiti. Zaradi posrednosti njihovih učinkov je korist od teh funkcij zelo težko izražati v denarnih enotah.

Kulturno pogojene funkcije gozda (turistično – rekreacijska, poučno raziskovalna, ljudskoobrambna, krajinskoestetska, spomeniškovarstvena) predstavljajo glede na čas priznanja najmlajšo skupino funkcij gozda. Te funkcije delujejo po družbenih (socioloških, psiholoških, ekonomskih itd.) zakonitostih. Odsevajo duhovno, materialno in izkustveno stanje kulture dane družbe oziroma njen odnos do gozda v najširšem pomenu. Enot, v katerih bi lahko te funkcije izražali, skorajda ni.

Zaradi subjektivnosti izražanja potreb po njih jih je zelo težko vrednotiti – verjetno sta najboljša kriterija za vrednotenje njihovega pomena obseg in intenzivnost potreb. Koristi od teh funkcij skoraj ni mogoče izraziti v denarnih enotah.

3. PROBLEM

Ob vsesplošnem spoznanju in deklarativnih priznanjih, da te funkcije postajajo vse pomembnejše, je skrb gozdarske stroke za njihov razvoj in krepitev v vsakdanji praksi premalo načrtna, sistematična in profesionalna. Skrb za razvijanje in krepitev splošno koristnih funkcij gozda naj bi bila enakopravno upoštevana v vseh področjih gozdarstva.

Po mnenju nekaterih naj bi to že zadostovalo, tako da ni treba ustvarjati še enega področja gozdarskega dela, ki bi se posebej ukvarjalo s splošno koristnimi funkcijami gozda. Po njihovem naj bi se teorija in praksa splošno koristnih funkcij razvijali v sklopu glavnih gozdarskih dejavnosti.

Vendar praksa kaže, da zamisel o takem enakopravnem vključevanju predvideva neko idealno stanje, ki doslej še ni bilo doseženo — nikoli in inkjer. Področje brez samostojno razvitih teoretskih osnov se ne more enakopravno uvrstiti v tako celotno dejavnost kot je gozdarstvo. Poleg tega priznajmo, da, kar zadeva medsebojno dopolnjevanje in sodelovanje, še marsikaj ni razčiščeno: celo dopolnjevanje dveh tradicionalnih in organsko tako povezanih področij, kot sta npr. gojenje in pridobivanje, ostaja v teoriji in praksi vse prej kot popolno, čeprav o koristnosti vsakega od teh področij nihče ne dvomi. Vse drugačen je položaj splošno koristnih funkcij gozda.

V stroki velja prepričanje, da je njihovo razvijanje nekakšna nepotrebna kozmetika, predvsem pa, da je pretirano drago. Izkušnje od drugod, kamor sicer radi hodimo po zgled, kažejo, da ni zmeraj tako, in da zahteva razvijanje splošno koristnih funkcij v praksi predvsem mnogo sistematičnega, zavzetega in ustvarjalnega dela. Domačih izkušenj, ki bi potrdile eno ali drugo prepričanje, žal nimamo.

Dobršen del vsega, kar je bilo opravljeno na tem področju v zadnjih desetletjih, je bilo namreč preveč namenjeno jalovemu samoprepričevanju o koristnosti funkcij gozda; le-te še vse preradi poimenujemo „negospodarske“ ali „neproizvodne“ funkcije, kar v banalnosti vsakodnevne gospodarske nuje ne pomeni manj kot „nepotrebne“. Zato tudi ni čudno, če z zamisljivo o koristnosti in potrebnosti teh funkcij nismo uspešneje prodrli tudi v javnost.

Področje splošno koristnih funkcij gozda vsebuje tudi precej teorije in poudarkov, ki so klasičnemu gozdarstvu, če že ne povsem tuji, pa vsaj novi.

Zato bo treba predvsem teorijo — delno pa tudi prakso splošno koristnih funkcij gozda — razvijati na posebnem — nikakor pa ne osamelem področju našega gozdarskega dela.

Specifiko splošno koristnih funkcij gozda v naših razmerah je mogoče zajeti v naslednjih ugotovitvah:

1. Ob spremembah v našem okolju (degradacije) in družbi (industrializacija, urbanizacija družbe itd.) postajajo splošno koristne funkcije gozda čedalje pomembnejše in številnejše. Pri tem pa se naglo stopnjujejo tudi nasprotja z enostransko usmerjenim gospodarjenjem z gozdovi. Naloga našega gozdarstva je, da te funkcije v korist vse družbe kar najbolje razvija, krepi in gospodari zanje po načelu trajnosti.
2. Poglavitni pogoj za konkretno in smotno gospodarjenje v prid teh funkcij je poznavanje njihovih zakonitosti.
3. Te funkcije so pogosto mnogo bolj relativne in hitreje sprejemljive kot proizvodne funkcije.
4. Njihova „proizvodna doba“ je lahko zelo različna (krajša ali daljša) od proizvodne dobe gozda pri lesnoproizvodni funkciji, čeprav je čas, potreben, da se ustvarijo možnosti zanje, zaradi narave gozda v bistvu enak.

5. Koristi, ki jih imamo od teh funkcij, je težko izmeriti (in jih skoraj ni mogoče izražati v denarnih enotah), kljub temu pa je treba razvijati metodologije njihovega kvantificiranja (kjer je to še smiselno). Njihova količinska opredeljivost je namreč pogoj za objektivno ocenjevanje njihovega relativnega pomena in uspešnosti gospodarjenja zanje.
6. O teh funkcijah vemo sorazmerno malo: v njihovem preučevanju smo danes marsikje nekako tam, kjer smo bili pri lesnoproizvodni funkciji pred poldrugim stoletjem – torej prav na začetkih.
7. Izsledki tujega raziskovalnega dela o teh funkcijah so le delno uporabni. Naše posebne naravne in družbenogospodarske razmere zahtevajo, da razvijemo lastno teorijo in prakso pri obravnavanju splošno koristnih funkcij gozda.
8. Domača teorija splošno koristnih funkcij gozda se lahko razvije le iz domače prakse. Zato bo na tem področju morala bolj zavzeto sodelovati tudi operativa.
9. Konkretno gospodarjenje za te funkcije je pri nas šele na začetku. Vzrok za to je predvsem v dosedanem relativnem obilju teh funkcij. Vendar se položaj spreminja, in v gozdarstvu ne bi smeli čakati novih razmer nepripravljeni.
10. Na začetkih je tudi delo na vzgojno-izobraževalnem področju. Manjka funkcionalnega znanja, zlasti pa pogrešamo medsebojne povezanosti med predmeti in področji gozdarskega dela.
11. Preučevanje teh funkcij je izrazito interdisciplinarno delo. K njemu bo treba pritegniti tudi strokovnjake z drugih področij in znanstvenih panog (npr. bioškoloških in geoloških znanosti, družboslovja itn.), za nekatera področja pa jih bo treba šele „vzgojiti“ ali pa jih v ta področja usmeriti.

4. CILJI

Poglavitni cilj dela na tem področju na začetni stopnji je zagotoviti splošno koristnim funkcijam gozda mesto, ki jim gre – v stroki in v javnosti. Navedene ugotovitve namreč prepričljivo kažejo, da je treba te funkcije pri nas razvijati, uveljavljati in krepiti – v teoriji in praksi. Pogoji (podcilji) za to so predvsem:

- intenzivnejše, predvsem pa sistematičnejše preučevanje splošno koristnih funkcij gozda v naših razmerah
- oblikovanje jedra domače teorije teh funkcij
- učinkovitejši prenos teoretskih spoznanj v prakso
- medsebojno oplajanje teorije in prakse
- večja medsebojna odzivnost gozdarstva in javnosti – strokovne in laične
- zagotavljanje ustrezne obravnave splošno koristnih funkcij gozda v zakonodaji
- objektivna verifikacija vloge in pomena splošno koristnih funkcij gozda v zakonodaji, tj. ovrednotenje tudi z družbenogospodarskimi merili, ki bodo zagotavljala, da bodo vsi uporabniki te funkcije trajno krepili in ohranjali.

5. SKUPNE NALOGE

Postavljeni cilji dokaj jasno opredeljujejo naloge celotne stroke. Glede na nosilca jih lahko razdelimo na tri področja:

- izobraževalno
- raziskovalno
- operativno.

Čeprav se zdi, da je razmejitev teh področij jasna in logična, že površno poznavanje problematike tega dela pokaže, da vladajo med njimi različna razmerja. Naloge na posameznih področjih se namreč delno prekrivajo, delno podvajajo, se dopolnjujejo, podpirajo in medsebojno vplivajo po povratnih zvezah. To je treba pri izvedbi programov pač upoštevati. Naloge na vseh treh področjih imajo nekaj skupnih zahtev v obravnavanju funkcij:

- a) več eksaktnosti
- b) več sistematičnosti v obravnavanju funkcij
- c) kadrovske okrepitve
- č) povezovanje znotraj področij in med njimi — tudi v širšem prostoru
- d) uveljavljanje splošno koristnih funkcij gozda v stroki in javnosti.

Več eksaktnosti

Težavna ali sploh nemogoča količinska opredeljivost ali subjektivnost v dojemanju splošno koristnih funkcij gozda in koristi od njih sta krivi, da te funkcije niso tako priznane in upoštevane, kot naj bi bile. Tudi v strokovnih krogih sta povzročili, da se je ustvaril mit o neopredeljivosti teh funkcij; to prav gotovo ni dobro vplivalo na znanstveni način njihovega preučevanja. Vsega v tem preučevanju gotovo ni mogoče objektivizirati, vsekakor pa bi si morali bolj prizadevati za razvijanje metod kvantificiranja učinkov teh funkcij — kjer je to mogoče in smiselno.

Več sistematičnosti v obravnavanju funkcij

Ugotavljamo tudi, da je bilo dosedanje delo na tem področju premalo sistematično. Naše védenje o teh funkcijah je žal še vedno prevečkrat le čudna mešanica tujih spoznanj in domačega (in tujega) ugibanja. Če pogledamo, kako to področje gozdarstva deluje v naših razmerah, bomo v verigi izobraževanje — raziskovanje — uporaba — javnost našli precej šibkih členov ali strukturnih in funkcionalnih pomanjkljivosti. Tako npr. na srednji stopnji gozdarskega izobraževanja splošno koristne funkcije gozda niso ustrezno obravnavane, prav tako pa niso organsko včlenjene v vsa področja gozdarskega visokošolskega študija. Tudi mnenja o njihovem poimenovanju so različna. V raziskovalnih programih so te funkcije navedene le simbolično, in kar je najhujše — primanjkuje raziskovalcev, potrebnih in primernih za interdisciplinarne raziskave. V praksi se obravnavajo te funkcije vse preveč stihijsko; njihovo obravnavanje je bolj prepuščeno dobri volji posameznikov in reševanju trenutnih problemov, namesto da bi bilo sistematično in načrtovano. Podobno je tudi v javnosti; odnos uporabnikov do teh funkcij je bolj prepuščen muham in impulzom, kot pa da bi bil načrtovano privzgojen. Prav zato, ker za delo z javnostjo na tem področju ne skrbimo dovolj, se utegne zgoditi, da bomo doživeli invazijo drugih dejavnosti in panog — v gozd in na področje gozdarskega dela; to samo po sebi morda niti ne bi bilo slabo, če ne bi bilo nevarnosti, da bo z gozdom tako začel gospodariti nekdo, ki njegove narave ne razume.

Kadrovske okrepitve

Za vse, kar smo opisali, je v mnogočem krivo tudi pomanjkanje ustreznih strokovnjakov na tem področju — v izobraževanju, raziskovanju in operativi in na področju stikov z javnostjo ali z dejavnostmi, ki posegajo v gozd.

Na nobenem od naštetih področij nimamo v vsej Sloveniji enega samega človeka, ki bi se ukvarjal samo s splošno koristnimi funkcijami gozda in le peščico takih (na izobraževalnem in raziskovalnem področju), ki se z njimi ukvarjajo del svojega časa. V praksi se redki posamezniki ukvarjajo posebej s temi funkcijami povsem ljubiteljsko — mimo, da ne rečemo na škodo svojega siceršnjega dela.

Če se vsi drugi, zaposleni v gozdarstvu pretežno ukvarjajo le z lesno proizvodno funkcijo (ta je v večini primerov resda tudi nosilka številnih drugih funkcij — ne pa vseh), to kadrovsko razmerje vsekakor ni v skladu s proglašenim družbenim pomenom splošno koristnih funkcij gozda. Zopet je res, da je ekološka usmerjenost našega gozdarstva splošno koristnim funkcijam gozda načelno naklonjena, podatki o tem, kako so splošno koristne funkcije gozda uveljavljene, pa kažejo, da brez kadrovske okrepitve ne bo šlo. Pri tem pa ne mislimo nujno na samo število zaposlenih. Na izobraževalnem in še posebej na raziskovalnem področju obravnave vseh funkcij v prihodnosti res ne bo več mogoče nalagati peščici posameznikov. Za razvoj neke šole je vsekakor potrebna nekakšna „kritična masa“ ljudi in idej, ki omogoča spopadanje in dozorevanje misli ter na koncu izoblikovanje posebnih pogledov na te funkcije. Nasprotno pa pri sedanji intenzivnosti obravnavanja teh funkcij v praksi kadrovske okrepitve v večini primerov ne bi pomenila odpiranja posebnih delovnih mest, ampak le sistematično nalaganje del in nalog primernim posameznikom; ti naj bi skrbeli za razvoj teh funkcij ne le na celotnem gozdnogospodarskem območju, temveč tudi na območjih temeljnih organizacij (tozdov in tokov). Doslej takih dolžnosti pri opisih del in nalog nismo poznali ali pa vsej ne določno opredelili. Tovrstno delo bi bilo vsaj v začetkih marsikje mogoče kombinirati z nalogami s področja prostorskega načrtovanja oziroma gospodarjenja s prostorom.

Verjetno bi marsikaj o splošno koristnih funkcijah v praksi postalo bolj jasno, če bi za začetek skušali ob sodelovanju teorije in prakse izdelati seznam vseh posebnih nalog s tega področja — poleg tistih, ki jih bo treba čisto sistematično uvrstiti v posamezna področja operativnega gozdarstva.

Posebno boleče in že prav škodljive so pomanjkljivosti v gozdarskem delu z javnostjo, ki povečini prav tako izvirajo iz nezadostne kadrovske zasedbe.

Povezovanje v območjih in med njimi — tudi v širšem prostoru

Na drugih področjih gozdarstva sistematičnost dela in logičnost povezav v razmerju zamisel—uporaba—poraba izvira iz proizvodnih, ekonomskih in podobnih zakonitosti. Na področju splošno koristnih funkcij gozda pa se te zakonitosti v najočitnejših oblikah zvečine ne kažejo. Včasih celo pogrešamo racionalnih in logičnih vzgibov za oblikovanje sistema „splošno koristne funkcije gozda“. Tako bi enkrat lahko šele razpravljali o obstajanju funkcije in njeni upravičenosti, drugič pa ob nesporno dognani funkciji ne najdemo ustreznih uporabnikov. Dokler se domača teorija splošno koristnih funkcij gozda ne bo začela napajati iz domače prakse, to se sicer dogaja domala na vseh drugih področjih gozdarstva, toliko časa bodo organsko povezavo posameznih področij dela pri teh funkcijah (izobraževalno, raziskovalno, operativno) lahko zagotavljale samo premišljene teoretske osnove in načrt dela, ki bo to celotno področje obravnaval kot sestavni del gozdarstva

danes in tukaj. Ob za zdaj tako rahlih vezeh v sistemu splošno koristnih funkcij gozda je toliko bolj pomembna tesna povezava posameznih področij in ljudi, ki se z njimi ukvarjajo. Stalna povezava in izmenjava mnenj in izkušenj bi lahko pripomogli k prizadevanjem, da nadomestimo zamujeno in skušamo premostiti prepad med teorijo in prakso. V ta namen ne bi bilo odveč, če bi razmislili o ustanovitvi pododbora (komisije) — recimo pri Splošnem združenju gozdarstva ali pri SIS za gozdarstvo SRS (za to je zakonska podlaga), ki bi usklajeval delo posameznih področij in ga usmerjal skladno z našimi potrebami in možnostmi ali tudi reševal zahtevnejšo problematiko, pomembno na republiški ravni, ali skrbel za poenoteno reševanje problematike splošno koristnih funkcij gozda v gozdno-gospodarskih območjih. Področje tega dela je vsekakor dovolj veliko, zahtevno in pomembno, da bi tako institucionalizacijo zaslužilo. Hkrati bi vsa področja (izobraževalno, raziskovalno in operativno) morala okrepiti sodelovanje s posamezniki in ustanovami po Jugoslaviji in v zamejstvu, ki se ukvarjajo s podobno problematiko.

Uveljavljanje splošno koristnih funkcij gozda v stroki in javnosti

Trg gozdnih proizvodov iz skupine proizvodnih funkcij je razmeroma jasno opredeljen. Porabniki teh proizvodov so dobro znani in v svojih zahtevah sorazmerno jasni — tako v količinah kot v kakovosti. Razmerje med ponudbo in povpraševanjem je opredeljeno. Pri splošno koristnih funkcijah je položaj drugačen: ne le da ne moremo in ne znamo zanje postaviti cene — največkrat sta nam neznan tudi količina in kakovost funkcij, ki ju javnost zahteva in gozdarstvo lahko ponudi. Ta začarani krog je mogoče presekati le na en način; da izvedemo več o javnosti, ki naj bi ji bile te funkcije namenjene. Nemogoče je namreč govoriti o smotrnem razvijanju in krepitevi splošno koristnih funkcij gozda, če ne vemo, komu so namenjene in čemu. Boljše razumevanje uporabnikov funkcij je pogoj za količinsko in kakovostno opredeljevanje potreb po njih. Pri tem se postavlja vprašanje, koliko naj gozdarstvo na tem področju enostavno zgolj sledi potrebam po posameznih funkcijah ali koliko naj te potrebe ustvarja (z vzgojo javnosti) in jih usmerja. Pri tem seveda ne gre za alternativni, ampak predvsem za vprašanje, kakšno naj bo (količinsko) razmerje med tema usmeritvama. Nanj je zopet mogoče odgovoriti le z boljšim poznavanjem zahtev in potreb javnosti po splošno koristnih funkcijah ali načinov, kako se te kažejo. Načrtno delo z javnostjo na tem področju (na katerem smo doslej močno zaostajali) ne odpira le novega področja dela v kulturnem poslanstvu gozdarstva, ampak hkrati zagotavlja tudi povratne zveze, s katerimi bomo trajno preverjali pravilnost naših usmeritev in dela na tem področju. Take povratne zveze naj bi namreč opozarjale, ali so naša prizadevanja primerna, upravičena, pravočasna, pravilno odmerjena in časovno določena — splošno koristne funkcije so namenjene predvsem javnosti.

Osveščanje javnosti za funkcije gozda je pomemben vidik uveljavljanja teh funkcij — hkrati pa bi olajševalo tudi uveljavljanje gozdarstva na tako imenovanih „robnih“ področjih. Zato bi ne bila pretirana zahteva po ustanovitvi nekakšnega „centra za stike z javnostjo“; ta naj bi skrbel za pravilno poučenost javnosti o gozdu in gozdarstvu ter se odzival ob nepravilnih ali enostranskih informacijah o gozdu in stroki v dnevnikih občilih, dajal najrazličnejše informacije o gozdu in gozdarstvu šolam in posameznikom, sistematično skrbel za stike z dejavnostmi, s katerimi imamo opravka v prostoru, itn. ali uveljavljal zahtevke gozdarstva po financiranju posebnih dejavnosti v zvezi s funkcijami gozda, ki so izjemno pomembne za širšo javnost in preségajo normalne okvire gospodarjenja z gozdom. Tudi to področje zahteva ustrezno sistemsko in kadrovsko reševanje — podobno kot v drugih gozdarsko razvitih deželah. Res je namreč, da imamo zlasti tu pogosto opravka s profesionalnimi strukturami, ki jim naša napol ljubiteljska dejavnost na tem področju ni več kos.

6. POSEBNE NALOGE

Poleg naštetih zahtev, ki so vsem tem področjem skupne in predstavljajo hkrati že širše delovne usmeritve ali naloge, pa se na posameznih področjih pojavljajo povsem posebne in konkretne naloge – te v nadaljevanju tudi navajamo. Upamo, da bodo skupna razmišljanja in prizadevanja te sezname še izpopolnila in dokončneje izoblikovala.

6.1. Naloge na izobraževalnem področju.

Na tem področju je treba:

1. zagotoviti ustrezno obravnavo splošno koristnih funkcij gozda na vseh stopnjah gozdarskega izobraževanja. S funkcijami in njihovim pomenom bi morali biti ustrezno seznanjeni vsi poklicni profili v gozdarstvu. Merilo te ustreznosti naj bi ne bilo samo določeno število ur, ampak tudi kakovost in aktualnost pri podajanju snovi;
2. včlenjevati znanje o koristnosti vseh funkcij gozda, posebej splošno koristnih, v druge (negozdarske) učne programe – od osnovne šole naprej;
3. navezovati intenzivnejše delovne stike s sorodnimi ustanovami v Jugoslaviji in zamejstvu. Pri tem gre predvsem za izmenjavo izkušenj pri sestavi vzgojno-izobraževalnih programov in pri njihovi izpeljavi;
4. uveljavljati pomen splošno koristnih funkcij gozda pri drugih souporabnikih prostora;
5. razvijati didaktične metode za seznanjanje laične javnosti s pomenom splošno koristnih funkcij gozda;
6. okrepiti publicistično delo vseh oblik v strokovnem in poljudnem tisku ter bolje izrabljati druga sredstva (radio, TV);
7. spremljati ustrezno zakonodajo in sodelovati pri njenem oblikovanju.

6.2. Naloge na raziskovalnem področju

Na tem področju moramo:

1. preučevati razvoj znanja o splošnih koristnih funkcijah gozda in faze v poznavanju teh funkcij;
2. utrditi delitev in poimenovanje funkcij gozda in pojmov v zvezi z njimi;
3. stalno razvijati metode za eksaktnejše, objektivnejše in sistematičnejše obravnavanje splošno koristnih funkcij gozda, zlasti metode za:
 - inventarizacijo funkcij
 - inventarizacijo potreb po funkcijah
 - ugotavljanje (vedno spreminjajočega se) odnosa javnosti do dane funkcije
 - ugotavljanje načinov, kako se določena funkcija v naših razmerah kaže
 - ugotavljanje praga, kjer funkcije prehajajo iz spečega (potencialnega) stanja v aktivirano stanje, ko je zanje potrebno načrtno gospodariti
 - ugotavljanje količinskih vidikov posameznih funkcij in koristi od njih
 - ugotavljanje odvisnosti funkcij od zgradbe gozda (biološke, ekosistemske, starostne) in kulturne krajine
 - ugotavljanje načinov, kako posamezna funkcija vpliva na sestavo in delovanje gozda kot (ekološkega) sistema.
 - gospodarjenje za posamezne funkcije ali za njihovo pospeševanje
 - ugotavljanje reakcije funkcij (kakovostne in količinske) ob različnih gospodarskih ukrepih
 - preučevanje problemov neskladnosti posameznih funkcij
 - preučevanje ekstremnih primerov, ko je treba neko funkcijo razvijati na račun drugih;

4. spoznati in spremljati sorodne raziskovalne programe in njihove rezultate — doma in v zamejstvu;
5. navezovati delovne stike in izmenjave s sorodnimi ustanovami — doma in v zamejstvu;
6. razvijati različne praktične načine širjenja splošno koristnih funkcij gozda.

6.3. Naloge na operativnem področju

1. Pri gozdnogospodarskem načrtovanju moramo uveljaviti inventarizacijo in vrednotenje splošno koristnih funkcij gozda, pri načrtovanju in izvajanju večjih posegov v gozdove pa posebne analize kulturne krajine glede na te funkcije.
2. Gospodarjenje za splošne koristne funkcije gozda je treba uveljaviti:
 - z včlenjevanjem teh funkcij v gozdnogospodarske načrte
 - z doslednim izvajanjem takih načrtov
 - s sistemskim zagotavljanjem kadrov in sredstev za intenzivnejši razvoj in krepitev splošno koristnih funkcij. (Morda bi ne bilo odveč razmisliti o oblikovanju posebnega namenskega sklada za financiranje razvoja in krepitev teh funkcij, ki bi se oblikoval iz določenega promila prodajne cene lesa.)
3. Prenašati teoretska spoznanja s tega področja v gospodarjenje z gozdom in krajino ter ustvarjati vrnitvene zveze z drugima dvema področjema.
4. Profesionalizirati skrb za splošno koristne funkcije gozda.
5. Krepiti vezi in sodelovanje z vsemi profili uporabnikov teh funkcij.
6. Popularizirati splošno koristne funkcije gozda.
7. Zagotavljati dosledno izvajanje zakonodaje s tega področja (tudi represivni ukrepi gozdarske inšpekcije).

S pospešenim ukvarjanjem s splošno koristnimi funkcijami gozda se odpira novo področje gozdarskega delovanja, ki stroke resda ne bo pretreslo v temeljih, obeta pa, da jo bo obogatilo in posodobilo — ravno v stikih s številnimi interesi in pričakovanji, ki se skrivajo za na videz brezoblično „javnostjo“. Prav v korist javnosti pa naj bi delovala tudi naša stroka.

Delo z javnostjo ne zagotavlja le sprotne družbene verifikacije naših prizadevanj samo na tem področju. Ozaveščena in naklonjena javnost je najboljši porok za družbeno priznanje pomena — ne samo splošno koristnih funkcij gozda, ampak tudi vsega jutrišnjega gozdarstva.

7. POVZETEK

Funkcije gozda lahko na splošno delimo v štiri velike skupine: proizvodnih, okoljetvornih, kulturno pogojenih in socialnih funkcij. Koristi, ki izhajajo iz okoljetvornih (varovalna, hidrološka, klimatska, zdravstvena) in kulturno pogojenih (rekreacijska, poučna, raziskovalna, obrambna, estetska, spomeniško-varstvena) funkcij, niso vezane na dejansko lastništvo ali fizično bližino gozda. Krog njihovih koristnikov je precej velik — v prostoru in času. Zato jih imenujem splošno koristne funkcije gozda.

Družbeni razvoj skupaj z znatnim poslabšanjem našega okolja postavlja vse večje zahteve po funkcijah gozda. Zaradi relativnega obilja teh funkcij v preteklosti, je bilo doslej na tem področju gozdarstva storjenega le malo. Po drugi strani lahko rečemo, da specifične naravne in družbeno-gospodarske razmere v Sloveniji omejujejo uporabnost rezultatov

tujega raziskovanja. Razvoj tega področja ovira pomanjkanje sredstev, raziskovalcev pa tudi ustreznih načrtov. Glede na okoliščine bo razvoj na tem področju odvisen predvsem od naslednjih ciljev:

- intenzivnejše, predvsem pa bolj sistematično proučevanje splošno koristnih funkcij gozda
- izoblikovanje jedra naše domače teorije teh funkcij
- učinkovitejši prenos teorije v prakso
- medsebojno podpiranje teorije in prakse
- boljši stiki z javnostjo (laično in strokovno)
- ustrezno obravnavanje splošno koristnih funkcij v naši zakonodaji
- priznanje pomena teh funkcij s tem, da bomo zagotovili ustaljen sistem za financiranje njihovega razvoja.

8. SUMMARY

PROSPECTS OF OUR DEVELOPMENT IN THE FIELD OF GENERALLY BENEFICIAL FOREST FUNCTIONS

*Forest functions can be generally divided into four large groups: productional, environmental, culturally conditioned and social functions. Since the benefits derived from the environmental (protective, hydrologic, climatic, health) and culturally conditioned (recreational, educational, research, defensive, landscape-aesthetic, the function of preserving natural heritage) functions are not subject to actual forest ownership or the physical proximity to the forest itself, the circle of their beneficiaries is rather large – in space and time. Therefore we call these functions **generally beneficial ones**.*

Social development accompanied by considerable deterioration of our environment has put growing demands on the forest functions. Due to the relative abundance of forest functions in the past, very little has been done in this particular field of our forestry. On the other hand it can also be said that specific natural and socio-economic conditions in Slovenia somewhat limit the applicability of foreign research. The development of this area has been hampered by the lack of funds, personnel as well as suitable plans. Considering the circumstances development of this field would by and large depend on the following aims:

- *more intensive and above all more systematic study of generally beneficial functions*
- *forming a nucleus of domestic theory of these functions*
- *more efficient transfer of theory into practice*
- *mutual support of theory and practice*
- *better public relations (with the general lay as well as professional public)*
- *adequate treatment of generally beneficial functions in our legislation*
- *recognition of significance of these functions by securing a steady system of funding their development.*

9. SLOVSTVO

1. ANKO, B., 1979: *Začasna metodologija valorizacije splošno koristnih funkcij gozda, SIS za gozdarstvo SRS. Ljubljana.*
2. ANKO, B., 1980: *Concepts of Multiple-Use Research – a Perspective Based on Experience in the Alpine region, USDA Forest Service – General Technical Report WO-25, Washington, str. 53–58.*
3. ANKO, B., 1981: *Splošno koristne funkcije gozda in racionalizacija, v: Intenziviranje in racionalizacija gospodarjenja z gozdovi v SR Sloveniji, VTOZD za gozdarstvo BF, Ljubljana.*
4. ANKO, B., 1982: *Izbrana poglavja iz krajinske ekologije, skripta, VTOZD za gozdarstvo BF, Ljubljana.*
5. ANKO, B., 1982: *Splošna izhodišča za proučevanje splošno koristnih funkcij gozda, v Raziskava osnovnih zakonitosti in pomena splošno koristnih funkcij gozda – varovalna funkcija, (letno poročilo za RRS v soavtorstvu z mag. I. Smolejem), VTOZD za gozdarstvo, BF, Ljubljana.*
6. ANKO, B., 1983: *Around towns (O vlogi primestnih gozdov), Naturopa 43, str. 24–25.*